

Välimeren sopimus - Yksi meri, yksi sopimus, yhteinen tulevaisuus

Kokous

EU-Välimeri ulkoministerikokous, Barcelona 28.11.2025

Eduskuntatunnus -

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio ja korkea edustaja / Euroopan ulkosuhdehallinto julkaisivat 16.10.2025 yhteisen tiedonannon (JOIN(2025) 26 final), joka koskee Välimeren sopimusta, *Yksi meri, yksi sopimus, yhteinen tulevaisuus*.

Neuvoston on tarkoitus hyväksyä Välimeren sopimusta koskevat päätelmät 20.11.2025.

Tavoitteena on antaa Välimeren sopimukselle tuki Välimeren unionin ulkoministerikokouksessa (Alueellinen foorumi; Regional Forum), joka järjestetään 28.11.2025 Barcelonassa. Yhteistä julistusta ei ole suunnitteilla. Välimeren sopimus on luonteeltaan osapuolten tahdonilmaus suhteiden syventämisestä.

Komissio ja ulkosuhdehallinto käynnistivät Välimeren sopimuksen valmistelut ja siihen liittyvät laajat konsultaatiot alkuvuodesta, konsultoiden jäsenmaiden lisäksi Välimeren eteläisiä kumppanimaita sekä mm. kansalaisyhteiskuntaa. Ulkoasiainneuvosto kävi keskustelun valmisteluista 15.7.2025. Komissio ja ulkosuhdehallinto ovat informoineet EU:n jäsenmaita valmisteluista syksyn aikana. Välimeren sopimuksen valmisteluja käsiteltiin EU:n ja eteläisen naapuruston ministerikokouksessa 14.7.2025.

Suomen kanta

Ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 3/2024 vp) määritetään Suomen laajemmista suhteista ympäröivään maailmaan, ml. lähialueet, jonka myötä EU:n välittömän naapuruston vakaus ja hyvinvointi eteläisellä ja itäisellä Välimerellä on Suomen konkonaisturvallisuuden ja intressien kannalta keskeistä. Suomen kantoja EU-Afriikka-suhteisiin on määritetty eduskuntaselvityksissä E 7/2020 vp, EJ 9/2020 vp sekä Suomen Afrikka-strategiassa.

Suomi pitää Välimeren sopimusta tervetulleena ja ajankohtaisena aloitteena. Lähialueet, ml. eteläinen naapurusto, ovat tässä avainasemassa. Suomi tukee EU:n kumppanuuskien edistämistä EU:n globaalin roolin vahvistamiseksi sekä unionin intressien ja arvojen edistämiseksi. Suomi pitää tärkeänä, että yhteistyöstä eteläisen naapuruston kanssa kehittyisi yhä vahvempi voimavara myös EU:lle.

Suomi katsoo, että Välimeren sopimuksen pääpainon tulee olla aidossa kumppanuudessa, molemminpuolisessa sitoutuneisuudessa, käytännön yhteistyössä ja yhteisten hyötyjen etsinnässä.

Suomi pitää toivottavana, että sopimus selkeyttää ja jäntevöittää EU:n yhteistyötä Välimeren alueen maiden kanssa. Sopimuksen ei tule luoda uusia raskaita rakenteita tai menettelytapoja.

Suomi pitää tärkeänä, että aloitteiden toimeenpanossa hyödynnetään mahdollisimman tehokkaasti nykyisen rahoituskauden aikana olemassa olevia EU:n rahoitusinstrumentteja ja -instituutioita (ml. Global Gateway). Suomen kannat rahoituskehyskokonaisuuteen vuosille 2028–2034 on muodostettu E-kirjeessä E 73/2025 vp. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi painottaa, että EU:n on tärkeää viestiä tavoitteistaan ja saavutuksistaan strategisesti ja näkyvästi kansalaisille niin EU-maissa kuin kumppanimaissa.

Suomi katsoo, että nuorison tulisi olla Välimeren sopimuksen erityisenä painopisteenä.

Suomen näkemyksen mukaan lupaavia keinoja tai aloja konkreettisten edistysaskelien saavuttamiseksi olisivat muun muassa uudet teknologiat, start-upit, investoinnit, innovaatiot ja kauppa.

Suomi näkee Välimeren sopimuksen eräinä keskeisinä sektoreina muun muassa turvallisen, digitaalisen infrastruktuurin vahvistamisen, vesivarojen hallinnan tukemisen (mm. rajavesiyhteistyö), ilmastotoimien vahvistamisen sekä puhtaiden energiamuotojen edistämisen.

Suomi katsoo, että yhteistyön edelleen vahvistaminen muuttoliikkeen hallinnassa ja raja-valvontayhteistyössä hyödyttää sekä EU:ta että eteläisiä kumppaneita. Suomi korostaa EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteissa kolmansiin maihin.

Suomi katsoo, että unionin sisäisen turvallisuuden näkökulmasta yhteistyö myös turvallisuussektorilla on tärkeää.

Suomi tukee EU:n ja Afrikan välisen tasavertaisen kokonaisvaltaisen kumppanuuden vahvistamista. Suomi tukee Afrikan vapaakauppasopimuksen (AfCFTA) toimeenpanoa ja alueellista taloudellista integraatiota.

Pääasiallinen sisältö

Taustaa Euro-Välimeri kumppanuudesta

Euro-Välimeri-kumppanuus perustettiin vuonna 1995 Barcelonassa EU:n ja sen itäisen ja eteläisen Välimeren kumppanivaltioiden välillä, ja tästä käynnistyi nk. Barcelonan prosessi. EU:n naapuruuspolitiikan eteläisiä kumppaneita ovat Algeria, Egypti, Israel, Jordania, Libanon, Libya, Marokko, Palestiina, Syyria ja Tunisia. Myöhemmin prosessi johti

Välimeren unionin (*Union for the Mediterranean*) perustamiseen. Marraskuussa 2025 juhlitaan Barcelonan prosessin 30-vuotispäivää.

Von der Leyenin II komissiossa Välimeri-kysymysten ja eteläisen naapuruuden painoarvo kasvoi. Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen nimitti komissioonsa Välimeri-komissaarin, Kroatian Dubravka Šuican, joka sai tehtäväkseen valmistella uuden nk. Välimeren sopimuksen EU:n ja sen eteläisten kumppaneiden välille. Tehtäväksi annon mukaisesti sopimuksen tulisi luoda kattavia kumppanuuksia ja painottaa erityisesti investointeja, taloudellista vakautta, työllisyyttä, energiaa, liikennettä, turvallisuutta, muuttoliikettä ja muita yhteisten intressien aloja. Samassa yhteydessä komissioon luotiin uusi pääosasto, DG MENA, joka vastaa komissiossa EU:n suhteista Lähi-idän, Pohjois-Afrikan ja Persianlahden alueeseen.

Komissio käynnisti työn uuden sopimuksen aikaansaamiseksi alkuvuodesta 2025. Työ eteni erilaisten tahojen kuulemisten kautta kevään aikana. Konsultaatioprosessissa kuultiin 10 Välimeren kumppanimaan ja EU:n jäsenmaiden ohella Euroopan parlamenttia, Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa, Alueiden komiteaa, YK:n virastoja ja muita kansainvälisiä järjestöjä. Välimeren unioni on ollut tiiviisti mukana. Anna Lindh -säätiöllä (Anna Lindh Foundation, ALF) on myös ollut tärkeä rooli konsultaatioissa. Kuulemisia järjestettiin myös eri sidosryhmien kanssa, jotka edustivat kansalaisyhteiskunnan eri osa-alueita, kuten talouden, kulttuurin ja sosiaalisen alan toimijoita, tiedemaailmaa ja ajatushautomoita. Nuoret osallistuivat kuulemisiin useiden tapahtumien kautta, erityisesti Euro-Välimeri-nuorisodialogin kautta.

Tiedonannon sisältö

Välimeren sopimusta koskeva tiedonanto on poliittinen viesti ja tahdonilmaisu, jolla EU ja sen eteläiset kumppanit haluavat vahvistaa sitoutuneisuutensa kumppanuuteen. Kumppanuus pyrkii edistämään Euroopan ja sen lähialueiden turvallisuutta ja vakautta, taloudellista kilpailukykyä ja hyvinvointia sekä säilyttämään ja edistämään unionin keskeisiä arvoja.

Välimeren sopimuksella luodaan käytännön yhteistyökehys, jonka puitteissa voidaan toteuttaa yhteisiä aloitteita eri aloilla. Sopimus täydentää EU:n ja joidenkin maiden kahdenvälisiä suhteita ja yhteistyömuotoja. Sopimuksen kautta voidaan tarjota yhteistyömahdollisuuksia myös EU:n eteläisen naapuruston ulkopuolisille maille, ns. naapureiden naapureille, hyödyntämällä synergiaetuja muiden EU:n aloitteiden kanssa. Sopimuksella tuetaan kolmikantayhteistyön tehostamista erityisesti Persianlahden kumppaneiden kanssa.

Sisällöllisesti sopimus rakentuu kolmen pilarin ympärille: 1) ihmiset, 2) taloudet, 3) turvallisuus, varautuminen ja muuttoliikkeen hallinta. Kukin pilari käsittää alustavan joukon uusia aloitteita sekä ehdotuksia joidenkin nykyisten toimien laajentamisesta. Aloitteisiin ja käytännön toimiin voivat osallistua ne EU:n jäsenmaat ja eteläisen naapuruston maat, jotka tuntevat niihin kiinnostusta. Sopimus pohjaa jo olemassa oleviin aloitteisiin, kuten talous- ja investointisuunnitelmaan, assosiaatiosopimuksiin, kumppanuusprioriteetteihin, strategiaan ja kokonaisvaltaisiin kumppanuuksiin, muihin alueellisen yhteistyön viitekehyksiin sekä jäsenmaiden kansallisiin strategioihin.

Sopimuksen toimeenpanemiseksi valmistellaan yksityiskohtainen toimintasuunnitelma. Komission odotetaan esittelevän ensimmäinen luonnos toimintasuunnitelmasta vuoden 2026 alkupuolella. Toimintasuunnitelmaa voidaan päivittää tilanteen mukaan.

Täytäntöönpanossa aloitteita tuetaan joko EU-budjetista tai muilla tavoin, esimerkiksi yksityisellä rahoituksella. Sopimus hyödyntää olemassa olevia EU:n rahoitusvälineitä ja Team Europe -lähestymistapaa. Rahoitusinstrumenttien käyttö riippuu aloitteiden

toimialueista (esim. NDICI). EU:n jäsenvaltioiden rahoituslaitoksia, kansainvälisiä rahoituslaitoksia (IFI) ja yksityisen sektorin rahoitusta on tarkoitus hyödyntää.

Sopimuksessa todetaan, että EU ja Välimeren eteläisen alueen kumppanimaat pyrkivät edistämään ihmisoikeuksia, hyvää hallintoa ja perusvapauksia kestävä kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman mukaisesti. Lisäksi ne edistävät sukupuolten tasa-arvoa, syrjimättömyyttä ja vammaisten henkilöiden oikeuksia. Tämä tukee aloitteiden täytäntöönpanoa.

Sopimuksen täytäntöönpanoa ja seuranta on tarkoitus valvoa sekä EU-tasolla että Euroopan-Välimeren alueen yhteisseurantaryhmässä. EU:n tasolla komissio ja EUH vastaavat täytäntöönpanon koordinoinnista ja teknisestä valvonnasta. Ulkoasiainneuvostossa käsitellään täytäntöönpanoa komission ja korkean edustajan toimittaman tilannekatsauksen pohjalta. Euroopan parlamenttia on tarkoitus tiedottaa säännöllisesti.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Välimeren sopimuksen toimeenpanosta on tarkoitus antaa Euroopan parlamentille säännöllisesti tietoa sen asiaankuuluvien valiokuntien ja parlamenttien välisten valtuuskuntien kautta. Myös Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa informoidaan.

Kansallinen valmistelu

E-kirjettä on käsitelty ulkosuhdejaoston kirjallisessa menettelyssä 07.–10.11.2025 ja kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 07.-10.11.2025.

Eduskuntakäsittely

Taloudelliset vaikutukset

Välimeren sopimusta koskevan tiedonannon toimilla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia Suomen tai EU:n budjetin kannalta, sillä täytäntöönpanossa on tarkoitus hyödyntää olemassa olevia rahoituskanavia. Sopimuksen taloudelliset vaikutukset voidaan katsoa Suomen ja suomalaisten yritysten kannalta positiiviseksi sen luodessa yhteistyön mahdollisuuksia eteläisten kumppaneiden ja EU:n jäsenmaiden yritysten väliselle yhteistyölle.

Asiakirjat

JOIN(2025) 26 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Leena Liira, UM /ALA-30, puh. 0295 350 518, leena.liira@gov.fi

Krista Napola, UM / ALA-30, puh.0295 350 812, krista.napola@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/1069/2025